

Piotr Russel*

Obciążenia fiskalne rodzin w Polsce na tle państw UE

Fiscal burden of Polish families in comparison to the EU member states:

The paper discusses selected issues related to fiscal burden placed on the Polish families in light of concerns over Poland's falling fertility rate which belongs to the lowest in the UE and the world. The author claims that one of the major reasons for that is an inefficient support to the families with children. This article analyses whether the fiscal system in Poland distinguishes people who bear significant costs associated with raising children. It presents Poles' tax burden on labour income through the example of the largest group of taxpayers paying taxes under the relevant income tax scale, the scope of direct financial support to Polish families, as well as their fiscal burden associated with direct taxes.

Słowa kluczowe: *obciążenia fiskalne, podatki bezpośrednie, podatki pośrednie, ulgi podatkowe, rodzina, wskaźnik dzietności*

Keywords: *fiscal burdens, direct taxes, indirect taxes, tax reliefs, family, fertility rate*

* Doktor nauk ekonomicznych, pracownik naukowy w Instytucie Finansów Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, ekspert w BAS;
e-mail: piotr.russel@sejm.gov.pl.

Wstęp

Decyzja o założeniu rodziny, a następnie posiadaniu potomstwa jest bardzo istotna zarówno z punktu widzenia mikroekonomicznego, kiedy patrzymy przez pryzmat osób, które tworzą dane gospodarstwo domowe, jak też kiedy weźmiemy pod uwagę aspekt makroekonomiczny, bowiem od harmonijnego rozwoju danego społeczeństwa uzależniony jest rozwój większości sfer życia gospodarczego. W ciągu ostatnich 25 lat obserwujemy w Polsce

gwałtowne zmniejszanie się współczynnika dzietności¹. O ile na początku lat 90. ubiegłego stulecia kształtował się on na poziomie zbliżonym do prostej zastępowalności pokoleń (jeszcze w 1991 r. wynosił 2,07), o tyle w kolejnych latach widoczny jest malejący trend tego wskaźnika – w 2013 r. jego wartość wynosiła 1,29². Polska znajduje się w grupie państw członkowskich UE legitymujących się jedną z najniższych wartości współczynnika dzietności (średnia dla UE-28 wynosiła w 2013 r. 1,55, zaś niższe od Polski poziomy odnotowano jedynie w Portugalii i Hiszpanii – odpowiednio 1,21 oraz 1,27). Jednocześnie obserwujemy w Polsce systematyczne wydłużanie się długości życia, co w połączeniu z niską wartością współczynnika dzietności będzie powodowało starzenie się społeczeństwa polskiego. Należy podkreślić, że dla Polski, która obecnie cechuje się jeszcze stosunkowo młodym społeczeństwem (mediana wieku w 2013 r. wynosiła 38,7 roku i była jedną z najniższych w krajach UE), prognozuje się, iż proces starzenia się społeczeństwa będzie przebiegał dość gwałtownie, co będzie wiązało się z różnymi wyzwaniami w poszczególnych obszarach życia społeczno-gospodarczego³.

Wspomniana wcześniej decyzja o założeniu rodziny, a następnie posiadaniu potomstwa jest uwarunkowana wieloma czynnikami, wśród których można wskazać np. kwestię dostępu do opieki zdrowotnej na wysokim poziomie, dostęp do tanich i świadczonych na odpowiednim poziomie usług w zakresie różnych form dziennej opieki, warunki mieszkaniowe czy sytuację na rynku pracy⁴, w tym możliwość godzenia aktywności zawodowej z obowiązkami związanymi z wychowywaniem dzieci. Bez wątpienia jednym z najistotniejszych jest element bezpieczeństwa finansowego, bowiem pojawienie się w rodzinie każdego dziecka oznacza z jednej strony zwiększone wydatki związane z jego utrzymaniem, a z drugiej często ogranicza – zwłaszcza w ciągu pierwszych 2–3 lat życia dziecka – możliwości zarobkowania jednego z rodziców z powodu konieczności sprawowania osobistej opieki. Nie bez przyczyny wśród ekspertów zajmujących się problematyką polityki państwa wobec rodziny można znaleźć osoby, które wskazują, że koszty wychowania dzieci są kosztami prywatnymi rodzin, z kolei korzyści

¹ Współczynnik dzietności (ang. *total fertility rate*) – współczynnik określający liczbę urodzonych dzieci przypadających na jedną kobietę w wieku rozrodczym (15–49 lat).

² Najniższa wartość współczynnika dzietności w Polsce wystąpiła w latach 2003–2005 i wyniosła zaledwie 1,22–1,23; Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat> [dostęp: 27 listopada 2015 r.].

³ W szczególności należy wskazać na wyzwania w obszarze zabezpieczenia społecznego przyszłych emerytów oraz służby zdrowia.

⁴ R. Trzeciakowski, O. Zajkowska, *Program „Rodzina 500+” – niewielkie korzyści, wysokie koszty*, Analiza FOR, 3 grudnia 2015 r.

z posiadania dzieci w dużej mierze mają charakter korzyści publicznych⁵. Istnieją różne szacunki wskazujące na olbrzymi wysiłek finansowy, jaki muszą podjąć rodzice dziecka. Przykładowo Centrum im. Adama Smitha szacuje, że minimalny koszt wychowania jednego dziecka w Polsce do 20. roku życia wynosi ok. 160 tys. zł, w przypadku dwójki dzieci to już 280 tys. zł, zaś rodzina z trójką dzieci musi liczyć się z wydatkami rządu 376 tys. zł⁶. Z publikacji międzynarodowych warto wskazać opracowanie P. Henmana, który oszacował przeciętne koszty utrzymania i wychowania jednego dziecka w Australii na poziomie 20,1% dochodu pozostającego do dyspozycji gospodarstwa domowego (bez kosztów opieki nad dziećmi) oraz 23,1%, z uwzględnieniem wydatków na zewnętrzną opiekę nad dziećmi⁷.

Zasadniczym celem niniejszego artykułu jest przeprowadzenie analizy, na ile polski system podatkowy wspiera rodziców w wychowywaniu ich dzieci poprzez zróżnicowanie sytuacji gospodarstw domowych, które podejmują wysiłek organizacyjny i finansowy niezbędny do prawidłowego wychowania przyszłych pokoleń Polaków. W artykule zaprezentowane zostaną obciążenia dochodów na przykładzie najliczniejszej grupy podatników rozliczających się z fiskusem według skali podatkowej, zakres bezpośredniego wsparcia finansowego, na jakie może liczyć rodzina w Polsce, jak również obciążenia fiskalne rodzin podatkami pośrednimi.

Obciążenia fiskalne rodzin – wprowadzenie

Za jedną z ważniejszych przesłanek stosowania opodatkowania dochodów osób fizycznych uznaje się realizację przez tego typu daniny zasady sprawiedliwości opodatkowania. Ponadto współcześnie dość często wskazuje się, że progresywne opodatkowanie znajduje uzasadnienie jako instrument redystrybucji dochodów i jednocześnie stanowi przeciwagę regresji w podatkach pośrednich⁸. Te ostatnie bowiem mimo wielu zalet (w tym w szczególności należy zwrócić uwagę na ich większą wydajność fiskalną)

⁵ <http://www.wprost.pl/ar/511992/Hardt-dla-Wprost-Do-bolu-ekonomicznie-o-rodzinach/> [dostęp: 27 listopada 2015 r.].

⁶ Kwoty te są kwotami minimalnymi i nie obejmują np. kosztów pośrednich oraz alternatywnych, <http://www.finance.egospodarka.pl/31376,Ile-kosztuje-wychowanie-dzieci-w-Polsce,2,48,1.html> [dostęp: 27 listopada 2015 r.].

⁷ P. Henman, *Updated Costs of Children Using Australian Budget Standards*, University of Queensland, 2005, s. 8, https://www.dss.gov.au/sites/default/files/documents/updated_costs_of_children.pdf [dostęp: 27 listopada 2015 r.].

⁸ Por. I. Bolkowiak, *Zdolność płatnicza a podstawa opodatkowania w podatku dochodowym od osób fizycznych* [w:] *Kierunki reformy polskiego systemu podatkowego*,

mają jedną zasadniczą wadę, a mianowicie cechuje je regresywny charakter, co oznacza, że bardziej obciążają one dochody osób mniej zamożnych.

Daniny publiczne obciążające rodziny w Polsce można podzielić na sześć zasadniczych grup⁹:

- podatki obciążające rezultaty aktywności zawodowej, inwestycyjnej i gospodarczej osób fizycznych (w tej grupie podstawowe znaczenie ma przede wszystkim podatek dochodowy, a także podatek rolny i leśny),
- podatki płacone w związku z nabywaniem różnego rodzaju towarów i usług związanych z zaspokajaniem potrzeb poszczególnych członków rodziny (w tej grupie najistotniejsze znaczenie ma podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy),
- daniny związane z finansowaniem świadczeń w ramach systemu zabezpieczenia społecznego oraz systemu opieki zdrowotnej (najważniejsze w tej grupie są składki na ubezpieczenie emerytalno-rentowe oraz ubezpieczenie zdrowotne),
- podatki płacone w związku z posiadaniem lub dysponowaniem określonym składnikiem majątkowym (najważniejsze to: podatek od nieruchomości, podatek od spadków i darowizn oraz podatek od czynności cywilnoprawnych),
- opłaty ponoszone w związku z dokonywaniem określonych czynności urzędowych (przykładem takiej daniny jest opłata skarbową),
- różnego rodzaju daniny płacone w zamian za świadczenia usług o charakterze niekomercyjnym, oferowane w przestrzeni publicznej (do tej grupy można zaliczyć np. opłatę abonamentową za odbiornik RTV, opłatę za przejazd drogami publicznymi czy opłatę za korzystanie z miejsc parkingowych).

Z punktu widzenia dochodów sektora finansów publicznych kluczowe znaczenie mają cztery podatki: podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT), podatek dochodowy od osób prawnych (CIT), podatek od towarów i usług (VAT), podatek akcyzowy, a także dwie daniny o charakterze parapatkowym, tj. składki na ubezpieczenie społeczne oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne. Ze względu na cel niniejszego artykułu uwaga autora została skoncentrowana na najważniejszych daninach obciążających

---

A. Pomorska (red.), Wydawnictwo UMCS, Lublin 2003, s. 217; K. Świąch, *Pozycja rodziny w polskim prawie podatkowym*, 2013, LEX, s. 117.

⁹ J. Kulicki, *Otoczenie fiskalne rodziny w Polsce*, seria „Analizy BAS” nr 11(55), 2011, s. 4, <http://www.bas.sejm.gov.pl/analizy.php> [dostęp: 20 listopada 2015 r.].

budżety domowe polskich rodzin, tj. obciążeniach dochodów podatkiem PIT oraz składkami na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne, a także na daninach publicznych płaconych w formie podatków pośrednich, a zwłaszcza podatku VAT i akcyzy.

Obciążenia dochodów Polaków na tle porównań międzynarodowych

W tabeli 1 zaprezentowano dane ilustrujące łączne obciążenie dochodów podatkiem PIT oraz składkami na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne¹⁰, które obciążają wynagrodzenie pracowników w 21 krajach będących jednocześnie członkami OECD i UE. Przyjęto następujące założenia: osoba samotna zarabia przeciętne wynagrodzenie w danym kraju, rodzina składa się z dwójki dzieci oraz dwóch osób dorosłych, z których jedna zarabia średnią płacę krajową, a wynagrodzenie drugiej osoby stanowi 67% średniej płacy.

Dla lepszego zobrazowania zróżnicowania w zakresie obciążeń fiskalnych dochodów osobistych osób samotnych oraz rodzin na wykresie 1 przedstawiono, na ile systemy opodatkowania dochodów osobistych w poszczególnych krajach przez różnego rodzaju preferencje podatkowe adresowane do rodzin zmniejszają łączne obciążenie ich dochodów w porównaniu z osobami samotnymi niewychowującymi dzieci.

Analiza danych zawartych w tabeli 1 oraz na wykresie 1 pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- obciążenie dochodów podatkiem PIT i innymi składkami mającymi wpływ na wysokość płacy netto w Polsce kształtuje się w na umiarkowanym poziomie i jest niższe od przeciętnego obciążenia w 21 krajach UE będących jednocześnie członkami OECD (w 2014 r. w Polsce dla osoby samotnej zarabiającej przeciętne wynagrodzenie wyniosło ono 24,8% wynagrodzenia brutto, zaś w krajach OECD-UE – 29,0%),
- obciążenie to w analizowanym okresie uległo w Polsce wyraźnemu obniżeniu głównie ze względu na obniżenie w latach 2007–2008 składki rentowej obciążającej wynagrodzenie pracownika z poziomu 6,5% do 1,5%,
- polski system podatkowy tylko w umiarkowany sposób różnicuje wysokość obciążenia dochodu osoby samotnej oraz rodziny; do

¹⁰ *Average rate of income tax and employees' social security contributions. Taxing Wages – Comparative tables*, <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AWCOMP> [dostęp: 20 listopada 2015 r.].

Tabela 1. Porównanie obciążeń podatkim dochodowym oraz składkami na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne osoby samotnej oraz rodziny z dwójką dzieci w krajach OECD-UE 21
(jako % wynagrodzenia brutto)

Rok	Kraj	2000	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Austria	Osoba samotna	31,0	33,4	33,8	34,3	32,8	33,1	33,6	33,9	34,4	34,6
	Rodzina (2+2)	28,8	31,0	31,5	31,9	30,0	30,3	30,8	31,2	31,7	31,9
	Różnica	2,1	2,4	2,4	2,3	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Belgia	Osoba samotna	43,0	41,9	42,1	42,5	42,3	42,7	42,8	42,7	42,4	42,3
	Rodzina (2+2)	40,4	37,9	38,1	38,5	38,3	38,8	38,9	38,8	38,4	38,3
	Różnica	2,6	4,0	4,0	4,0	4,0	3,9	3,9	3,9	4,0	4,0
Republika Czeska	Osoba samotna	22,5	22,4	22,9	23,6	22,3	22,5	23,1	22,9	22,9	23,1
	Rodzina (2+2)	19,3	18,0	18,8	17,2	16,0	15,9	16,6	16,0	16,0	16,4
	Różnica	3,2	4,4	4,1	6,5	6,3	6,6	6,5	6,9	6,9	6,7
Dania	Osoba samotna	44,2	41,0	41,1	40,9	39,5	38,7	38,8	38,9	38,5	38,4
	Rodzina (2+2)	42,9	39,7	39,8	39,5	38,9	38,1	38,2	38,3	38,0	37,8
	Różnica	1,3	1,3	1,3	1,4	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Estonia	Osoba samotna	21,9	18,7	18,7	17,9	18,6	19,5	19,7	19,9	19,5	19,7
	Rodzina (2+2)	21,1	15,0	15,7	12,8	15,5	16,5	16,9	17,3	17,0	17,3
	Różnica	0,8	3,8	3,0	5,0	3,1	3,0	2,8	2,6	2,5	2,3
Finlandia	Osoba samotna	33,9	30,6	30,4	30,4	29,3	29,4	29,4	29,4	30,1	30,7
	Rodzina (2+2)	31,5	28,1	27,8	27,8	26,6	26,7	26,7	26,6	27,4	27,9
	Różnica	2,4	2,5	2,6	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	2,8	2,7
Francja	Osoba samotna	29,2	27,7	27,8	27,8	27,9	27,9	27,9	28,2	28,3	28,7
	Rodzina (2+2)	24,2	24,4	24,6	24,7	24,8	24,8	24,9	25,2	25,3	25,6
	Różnica	5,0	3,3	3,1	3,1	3,1	3,1	3,0	3,0	3,0	3,1

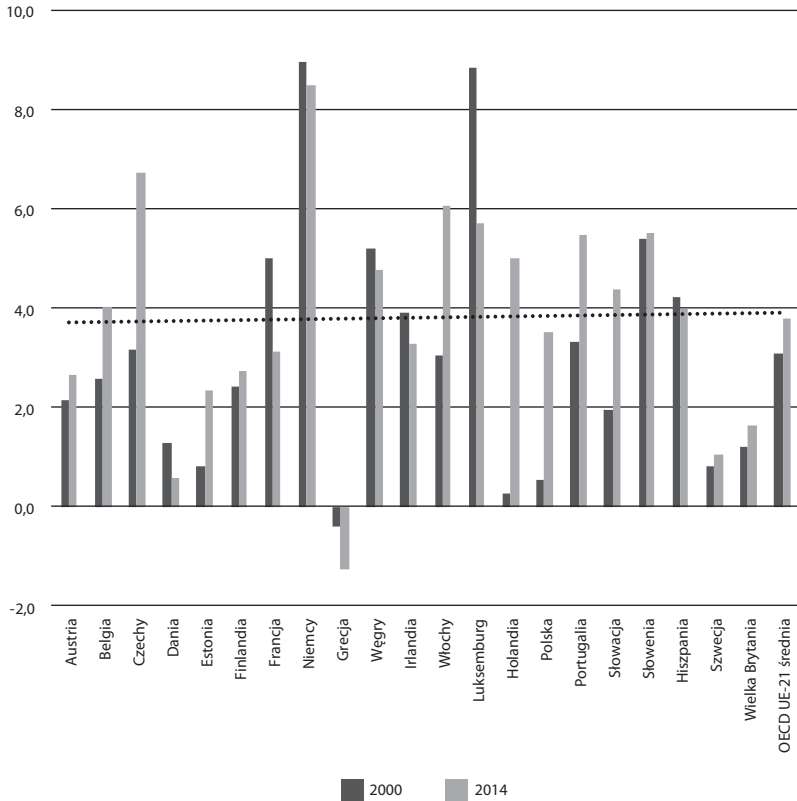
Niemcy	Osoba samotna	43,2	42,5	42,2	41,9	41,2	39,2	39,8	39,8	39,8	39,4	39,5
	Rodzina (2+2)	34,3	33,7	33,5	33,3	31,9	30,1	30,9	31,1	31,1	30,8	31,1
	Różnica	8,9	8,8	8,7	8,6	9,3	9,1	8,8	8,7	8,7	8,6	8,5
Grecja	Osoba samotna	22,0	26,1	25,8	25,1	24,8	23,2	27,0	26,6	26,6	25,6	24,9
	Rodzina (2+2)	22,4	25,7	24,6	24,0	23,8	22,3	26,7	26,4	26,4	26,8	26,2
	Różnica	-0,4	0,4	1,2	1,1	1,0	1,0	0,3	0,2	0,2	-1,2	-1,3
Węgry	Osoba samotna	35,7	35,2	38,8	38,3	37,8	31,4	35,1	35,1	35,1	34,5	34,5
	Rodzina (2+2)	30,5	30,5	34,1	34,2	34,2	30,0	27,5	29,8	29,8	29,6	29,7
	Różnica	5,2	4,8	4,7	4,1	3,6	1,4	7,6	5,3	5,3	4,9	4,8
Irlandia	Osoba samotna	20,3	14,7	13,9	13,9	16,7	17,9	17,8	17,9	17,9	19,2	20,5
	Rodzina (2+2)	16,4	11,7	10,7	10,8	12,9	13,9	15,2	15,4	15,4	16,6	17,2
	Różnica	3,9	3,0	3,2	3,2	3,8	4,0	2,6	2,6	2,6	2,6	3,3
Włochy	Osoba samotna	29,1	28,8	29,2	29,5	29,7	30,2	30,8	31,0	31,0	31,1	31,6
	Rodzina (2+2)	26,0	24,0	24,3	24,9	25,2	25,8	26,5	26,8	26,8	26,6	25,6
	Różnica	3,0	4,7	4,9	4,7	4,6	4,4	4,3	4,2	4,2	4,6	6,1
Luksemburg	Osoba samotna	28,7	26,6	27,7	27,4	26,2	26,8	28,4	28,1	28,1	29,5	29,9
	Rodzina (2+2)	19,8	18,6	19,7	22,0	21,0	21,4	22,9	22,6	22,6	23,8	24,2
	Różnica	8,8	8,0	8,0	5,4	5,3	5,3	5,5	5,5	5,5	5,7	5,7
Holandia	Osoba samotna	33,6	32,5	32,5	32,8	31,8	31,7	31,7	32,2	32,2	31,3	31,4
	Rodzina (2+2)	33,4	29,1	28,9	29,4	27,5	27,5	27,5	27,4	27,4	26,7	26,4
	Różnica	0,3	3,4	3,6	3,4	4,3	4,2	4,2	4,8	4,8	4,6	5,0
Polska	Osoba samotna	27,8	28,7	27,8	25,0	24,4	24,5	24,6	24,7	24,7	24,8	24,8
	Rodzina (2+2)	27,3	28,2	23,0	20,4	20,1	20,4	20,8	21,0	21,0	21,2	21,3
	Różnica	0,5	0,5	4,8	4,7	4,3	4,1	3,9	3,7	3,7	3,6	3,5

Portugalia	Osoba samotna	22,5	22,7	22,4	22,0	21,5	22,2	23,3	22,8	27,4	27,3
	Rodzina (2+2)	19,2	19,5	18,8	18,2	17,5	18,3	18,7	18,9	22,0	21,8
	Różnica	3,3	3,2	3,6	3,8	4,0	3,9	4,6	3,9	5,4	5,5
Słowacja	Osoba samotna	19,8	22,1	22,3	22,8	21,4	21,7	22,8	22,8	22,8	22,9
	Rodzina (2+2)	17,8	17,1	17,6	18,3	16,6	17,0	18,4	18,4	18,3	18,5
	Różnica	2,0	5,0	4,7	4,5	4,8	4,7	4,4	4,4	4,5	4,4
Słowenia	Osoba samotna	35,6	34,9	32,9	33,1	32,9	33,3	33,4	33,3	33,1	33,2
	Rodzina (2+2)	30,2	28,1	28,1	28,2	28,1	27,8	27,8	27,7	27,6	27,7
	Różnica	5,4	6,8	4,8	4,9	4,8	5,5	5,6	5,5	5,5	5,5
Hiszpania	Osoba samotna	19,9	20,5	20,6	19,3	19,8	21,7	22,0	22,9	22,9	23,0
	Rodzina (2+2)	15,7	16,9	16,4	14,9	15,5	17,8	18,2	18,9	18,9	19,0
	Różnica	4,2	3,6	4,2	4,4	4,3	3,9	3,9	4,0	4,0	4,0
Szwecja	Osoba samotna	33,7	30,9	27,6	26,9	25,4	24,8	24,9	24,9	25,1	24,4
	Rodzina (2+2)	32,9	29,9	26,5	25,7	24,4	23,7	23,8	23,8	24,0	23,4
	Różnica	0,8	0,9	1,1	1,2	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0
Wielka Brytania	Osoba samotna	25,8	26,9	27,0	25,6	25,2	25,4	25,1	24,7	24,0	23,7
	Rodzina (2+2)	24,6	25,0	25,5	24,2	23,8	24,2	23,7	23,3	22,4	22,1
	Różnica	1,2	1,9	1,5	1,4	1,4	1,2	1,4	1,4	1,6	1,6
OECD średnia (nieuważona)	Osoba samotna	26,0	25,5	25,6	25,2	24,7	24,6	25,1	25,2	25,4	25,5
	Rodzina (2+2)	23,3	22,5	22,4	22,0	21,5	21,5	21,9	22,1	22,3	22,3
	Różnica	2,7	3,1	3,2	3,2	3,2	3,1	3,3	3,2	3,2	3,2
OECD- UE 21 średnia (nieuważona)	Osoba samotna	29,7	29,0	28,9	28,6	28,2	28,0	28,6	28,7	28,9	29,0
	Rodzina (2+2)	26,6	25,3	25,1	24,8	24,4	24,3	24,8	25,0	25,2	25,2
	Różnica	3,1	3,7	3,8	3,8	3,8	3,7	3,8	3,7	3,7	3,8

Źródło: na podstawie *Taxing Wages 2015*, OECD.

Wykres 1. Różnice w opodatkowaniu podatkiem PIT oraz składkami obciążającymi wynagrodzenia pracowników między osobami samotnymi a rodzinami wychowującymi dwoje dzieci w roku 2000 i 2014 (w pkt proc.)

Źródło: na podstawie danych z tabeli 1.

2006 r. różnica w opodatkowaniu wynosiła zaledwie 0,5 pkt proc., a po wprowadzeniu ulgi z tytułu wychowania dzieci wzrosła do poziomu 4,8 pkt proc.,

- w latach 2007–2014 różnica w opodatkowaniu osób samotnych oraz rodzin w Polsce zmniejszyła się do 3,5 pkt proc., co oznacza, że kształtowała się ona poniżej średniej obliczonej dla 21 krajów OECD-UE, która wynosiła w 2014 r. 3,8 pkt proc.; w szczególności duże preferencje podatkowe można odnotować w Niemczech (różnica wynosi aż 8,5 pkt proc.), Republice Czeskiej (6,7 pkt proc.) czy we Włoszech (6,1 pkt proc.).

Warto również zwrócić uwagę, że w Polsce to obciążenia parafiskalne w postaci składek ubezpieczeniowych odpowiadają za ponad 70% łącznego obciążenia zmniejszającego wysokość wynagrodzenia. Jednocześnie bogate kraje starej UE zazwyczaj stosują wyższe obciążenia dochodów aniżeli kraje znacznie biedniejsze, które przystępowały do UE w 2004 r. (wyjątkiem są tu Irlandia, Wielka Brytania, Hiszpania oraz Szwecja, gdzie obciążenia te kształtowały się w 2014 r. znacznie poniżej średniej dla 21 krajów OECD-UE) – tabela 2.

Tabela 2. Podatek dochodowy oraz składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne obciążające pracownika w krajach OECD-UE 21 w 2014 r.

(jako % wynagrodzenia brutto pracownika zarabiającego średnią krajową)

Kraj	Łączne obciążenie	PIT	Składki na ubezpieczenie społeczne płacone przez pracownika	Wynagrodzenie brutto*
Luksemburg	29,9	17,6	12,3	60 158
Holandia	31,4	16,1	15,3	59 280
Niemcy	39,5	19,1	20,4	57 628
Belgia	42,3	28,3	14,0	55 225
Dania	38,4	35,6	2,8	52 161
Wielka Brytania	23,7	14,4	9,3	50 865
Austria	34,6	16,5	18,1	50 373
Szwecja	24,4	17,4	7,0	46 379
Finlandia	30,7	22,6	8,0	46 165
Francja	28,7	14,6	14,1	44 136
Irlandia	20,5	16,5	4,0	41 958
Włochy	31,6	22,1	9,5	40 426
Hiszpania	23,0	16,6	6,4	39 029
Grecja	24,9	8,9	16,0	32 467
Portugalia	27,3	16,3	11,0	29 805
Słowenia	33,2	11,1	22,1	29 758
Polska	24,8	7,0	17,8	23 403
Węgry	34,5	16,0	18,5	23 133
Republika Czeska	23,1	12,1	11,0	23 058
Estonia	19,7	17,7	2,0	22 537
Słowacja	22,9	9,5	13,4	20 559

* W dolarach wg standardu siły nabywczej.

Źródło: jak pod tabelą 1.

Interesujących wniosków dostarcza również bardziej szczegółowa analiza rozkładu obciążeń dochodów Polaków przeprowadzona na grupie osób, których dochody opodatkowane są według skali podatkowej. Analizę

Tabela 3. Łączne obciążenia dochodów podatników rozliczających się na zasadach ogólnych w 2008 r.

Wyszczególnienie	I przedział skali podatkowej		II przedział skali podatkowej		III przedział skali podatkowej		Ogółem	
	zł	%	zł	%	zł	%	zł	%
Liczba podatników	22 525 382		1 575 511		342 230		24 443 123	
Przeciętny dochód (w zł)	17 869		63 138		155 618		22 716	
Składka na ubezpieczenie społeczne	1 438	8,0	6 288	10,0	10 117	6,5	1 872	8,2
Składka na ubezpieczenie zdrowotne	1 231	6,9	4 001	6,3	9 961	6,4	1 531	6,7
PIT	1 046	5,9	6 632	10,5	32 266	20,7	1 843	8,1
Łączne obciążenia daninami	3 715	20,8	16 922	26,8	52 344	33,6	5 247	23,1

Źródło: A. Krajewska, P. Krajewski, *Rozkład obciążeń podatkowych w Polsce*, Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica 2011, nr 248, s. 265.

Tabela 4. Łączne obciążenia dochodów podatników rozliczających się na zasadach ogólnych w 2014 r.

Wyszczególnienie	I przedział skali podatkowej		II przedział skali podatkowej		Ogółem	
	zł	%	zł	%	zł	%
Liczba podatników	23 734 715		657 764		24 392 479	
Przeciętny dochód (w zł)	26 343		150 401		29 688	
Składka na ubezpieczenie społeczne	2 170	8,2	11 035	7,3	2 409	8,1
Składka na ubezpieczenie zdrowotne	1 795	6,8	9 131	6,1	1 993	6,7
PIT	1 743	6,6	21 586	14,4	2 278	7,7
Łączne obciążenie daninami	5 708	21,7	41 751	27,8	6 680	22,5

Źródło: na podstawie *Informacji dotyczącej rozliczenia podatku dochodowego za 2014 rok*, Departament Podatków Dochodowych Ministerstwa Finansów, Warszawa, październik 2015 r.

przeprowadzono dla dwóch okresów: rok 2008, tj. ostatni, w którym obowiązywały dwa progi podatkowe oraz trzy stawki podatkowe (19%, 30% oraz 40%), oraz rok 2014, z jednym progiem podatkowym na poziomie 85 528 zł oraz dwiema stawkami podatkowymi (18% i 32%). Przy obliczeniu łącznego obciążenia dochodów uwzględniono zarówno podatek PIT, jak też obciążające pracownika składki na ubezpieczenie emerytalno-rentowe oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Analizując dane zawarte w tabelach 3 i 4, można sformułować następujące wnioski:

- przeciętne obciążenie dochodu najliczniejszej grupy Polaków rozliczających się według skali podatkowej uległo w analizowanym okresie niewielkiej redukcji o 0,6 pkt proc. z 23,1% w roku 2008 do 22,5% w roku 2014,
- istotne zmniejszenie obciążenia fiskalnego obserwowane jest w grupie osób o najwyższych dochodach, głównie ze względu na zmniejszenie najwyższej stawki podatkowej z 40% do 32% – łączne obciążenie tej grupy podatników zmniejszyło się o 4,8 pkt proc. z 33,6% w roku 2008 do 27,8% w roku 2014,
- w przypadku podatników o najniższych dochodach, znajdujących się w I przedziale skali podatkowej¹¹, zaobserwować można niewielkie zwiększenie łącznego obciążenia fiskalnego z 20,8% do 21,7%,
- nastąpiło istotne zmniejszenie progresywności w zakresie obciążenia dochodów osobistych podatników – w latach 2008–2014 różnica między łącznym obciążeniem daninami osób znajdujących się w najwyższym i najniższym przedziale skali podatkowej uległa zmniejszeniu o ponad połowę z 12,8% w roku 2008 (dochody osób w I przedziale skali były obciążone daninami w wysokości 20,8%, zaś w III przedziale – 33,6%) do poziomu 6,1% (dochody osób w I przedziale skali, tj. do poziomu 85 528 zł, są opodatkowane różnymi daninami łączną stawką wynoszącą 21,7%, a dochody osób najlepiej zarabiających – łączną stawką na poziomie 27,8%).

Przeprowadzona powyżej analiza dowodzi, że opodatkowanie dochodów osobistych w Polsce cechuje się niską progresywnością, w szczególności jeśli weźmiemy pod uwagę łączne obciążenie dochodów zarówno podatkiem dochodowym od osób fizycznych, jak również składkami na ubezpieczenie społeczne i ubezpieczenie zdrowotne. Powyższa konstatacja

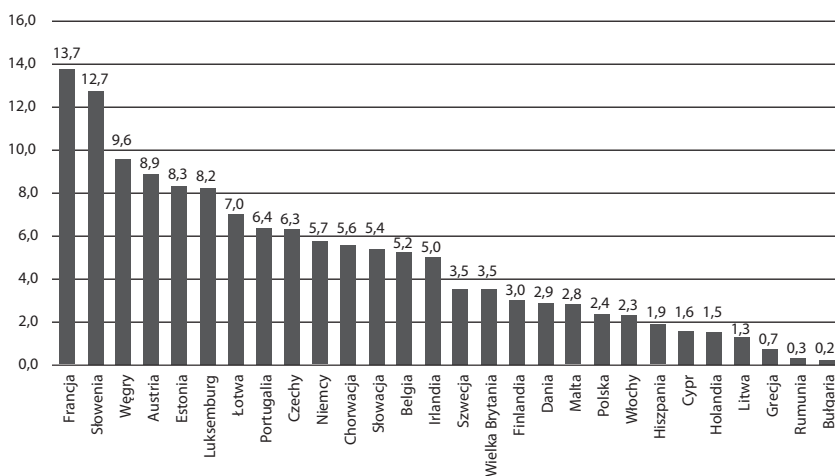
¹¹ W 2008 r. były to osoby o dochodach nieprzekraczających w skali roku kwoty 44 490 zł, a w 2014 r. – 85 528 zł.

ma istotne znaczenie, jeśli weźmiemy pod uwagę regresywny charakter podatku od towarów i usług, o czym będzie mowa w dalszej części artykułu.

Ulgi podatkowe oraz świadczenia rodzinne jako instrumenty wsparcia rodziny

Jest oczywiste, że przedstawione w poprzednim punkcie porównanie nie daje pełnego obrazu, na jakie wsparcie ze strony państwa mogą liczyć rodziny w poszczególnych krajach. Oprócz bowiem prorodzinnych ulg podatkowych, które obniżają wysokość płaconego podatku dochodowego, konieczne jest uwzględnienie różnego rodzaju świadczeń na dzieci (np. zasiłków rodzinnych, z tytułu urodzenia dziecka czy świadczeń na pokrycie kosztów wychowania dziecka). Ciekawych wniosków w tym zakresie dostarcza analiza przeprowadzona przez firmę doradczą PwC, która miała na celu ocenić, na jaką pomoc w poszczególnych państwach UE może liczyć w 2015 r. przeciętna rodzina¹².

Wykres 2. Wsparcie finansowe dla przeciętnej rodziny liczone jako odsetek wynagrodzenia rodziców w krajach UE w 2015 r.

Źródło: *Ulgi podatkowe i świadczenia rodzinne w UE*, PwC, listopad 2015 r.

¹² W badaniu przyjęto, że rodzina składa się z 4 osób, obie osoby dorosłe pracują i zarabiają przeciętne wynagrodzenie, dzieci są w wieku 4 i 8 lat, uczęszczają do publicznych placówek przedszkolnych/szkolnych oraz są zdrowe, *Ulgi podatkowe i świadczenia rodzinne w UE*, PwC, listopad 2015 r.

Tabela 5. Wsparcie finansowe państwa dla rodziny w krajach UE w 2015 r.
(w euro)

Lp.	Państwo UE	Ulgi podatkowe	Świadczenia prorodzinne	Łączne wsparcie rodzin
1	Luksemburg	2549	6715	9264
2	Francja	5220	1552	6772
3	Niemcy	2635	2208	4843
4	Słowenia	778	3925	4703
5	Austria	264	4378	4642
6	Belgia	994	3088	4082
7	Dania	0	3386	3386
8	Irlandia	0	3240	3240
9	Szwecja	0	2832	2832
10	Wlk. Brytania	0	2520	2520
11	Finlandia	86	2419	2505
12	Estonia	929	1080	2009
13	Węgry	781	1039	1820
14	Portugalia	1625	0	1625
15	Chorwacja	1459	0	1459
16	Czechy	1422	0	1422
17	Włochy	1382	0	1382
18	Łotwa	911	410	1321
19	Słowacja	514	564	1078
20	Holandia	1033	0	1033
21	Hiszpania	994	0	994
22	Malta	0	900	900
23	Cypr	0	760	760
24	Polska	530	0	530
25	Grecja	0	320	320
26	Litwa	216	0	216
27	Rumunia	0	38	38
28	Bułgaria	20,5	0	20,5

Źródło: jak pod wykresem 2.

Z przeprowadzonej analizy wynika jednoznacznie, że zakres bezpośredniego wsparcia finansowego dla rodzin w Polsce jest bardzo skromny – wynosi on zaledwie 2,4% wynagrodzenia rodziców i plasuje Polskę dopiero na 20. miejscu spośród wszystkich krajów członkowskich UE¹³. Tak niski

¹³ W analizie założono, że oboje rodziców zarabiają przeciętne wynagrodzenie, a więc dochód na osobę w takiej czteroosobowej rodzinie znacznie przekraczał limit uprawniający do uzyskania zasiłku rodzinnego. Do 31 października 2015 r. limit dochodów uprawniający do otrzymania zasiłku wynosił 574 zł na osobę (w rodzinie wychowującej dziecko niepełnosprawne 664 zł), a od 1 listopada kwota ta została podwyższona do 674 zł (w przypadku rodzin wychowujących dziecko niepełnosprawne – 764 zł).

poziom wsparcia oznacza, że najprawdopodobniej nie wystarcza ono nawet na pokrycie zwiększonych obciążeń fiskalnych z tytułu podatków pośrednich ponoszonych przez rodziny z dziećmi (problem ten będzie poruszony w dalszej części artykułu). Krajem o największym wsparciu finansowym dla rodzin jest Francja, gdzie łączne wsparcie dla rodzin wynosi 13,7% wynagrodzenia rodziców, przy czym większa część pomocy (w analizowanym przykładzie – 77%) jest realizowana przez system ulg podatkowych (we Francji przy obliczaniu zobowiązania podatkowego stosuje się tzw. iloraz rodzinny, zgodnie z którym dochód do opodatkowania rodziny 2+2 oblicza się, dzieląc dochód rodziców przez 3). Jednocześnie Francja cechuje się jednym z najwyższych w UE współczynników dzietności – według danych Eurostatu w latach 2004–2013 kształtował się on na poziomie 1,92–2,03¹⁴, a więc był zbliżony do poziomu tzw. prostej zastępowalności pokoleń (2,1–2,15).

Obciążenia polskich rodzin podatkami pośrednimi

Wzrost znaczenia podatków pośrednich (głównie podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego) jako źródła dochodów budżetowych oznacza również zwiększenie obciążeń tym podatkiem konsumentów. W tabeli 6 przedstawiono udział dwóch najważniejszych z punktu widzenia wydajności fiskalnej podatków pośrednich, tj. podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego, a także dwóch najistotniejszych podatków bezpośrednich (PIT i CIT) w dochodach podatkowych oraz dochodach budżetu państwa.

Tabela 6. Udział dochodów z VAT, akcyzy, PIT i CIT w dochodach podatkowych i dochodach budżetu państwa w latach 1998–1999 oraz 2013–2014

Wyszczególnienie	1998	1999	2013	2014	1998	1999	2013	2014
	Udział w dochodach podatkowych				Udział w dochodach budżetu państwa			
	%							
Dochody podatkowe	100	100	100	100	90,0	89,6	86,6	89,9
Podatki pośrednie, w tym:	56,6	66,1	72,6	73,4	50,9	59,2	62,8	66,0
VAT	37,6	43,3	46,9	48,8	33,9	38,8	40,6	43,8
akcyza	18,5	22,4	25,1	24,2	16,6	20	21,7	21,7
CIT	13,0	13,4	9,5	9,1	11,7	12	8,3	8,2
PIT	30,4	20,5	17,1	16,9	27,4	18,4	14,8	15,2

Źródło: na podstawie Najwyższa Izba Kontroli, *Analizy wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w roku 1998, 1999, 2013 i 2014*, <https://www.nik.gov.pl/kontrola/analiza-budzetu-panstwa/> [dostęp: 3 grudnia 2015 r.].

¹⁴ http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=tsdde220 [dostęp: 25 listopada 2015 r.].

Z danych przedstawionych w tabeli 6 wynika, że już w 1998 r. podatki pośrednie stanowiły ponad połowę dochodów budżetu państwa (50,9%) oraz 56,6% dochodów podatkowych ogółem. W kolejnych latach ich znaczenie fiskalne rosło – w 2014 r. odpowiadały one za blisko dwie trzecie (66%) dochodów budżetu państwa oraz prawie trzy czwarte (73,4%) dochodów podatkowych ogółem. Najbardziej wydajną fiskalnie daniną publiczną jest obecnie w Polsce podatek od towarów i usług (VAT), który w 2014 r. odpowiadał za 48,8% dochodów podatkowych w budżecie państwa.

Z punktu widzenia racjonalności systemu podatkowego przenoszenie ciężarów fiskalnych z podatków bezpośrednich na opodatkowanie konsumpcji (podatki pośrednie) wydaje się uzasadnione. Niemniej problemem pozostaje kwestia sprawiedliwości społecznej, zgodnie z którą należy dążyć do sprawiedliwego rozłożenia ciężarów podatkowych. To kryterium lepiej wypełniane jest przez podatki bezpośrednie, które adresowane do konkretnego podatnika mogą w lepszym stopniu uwzględniać jego zdolność płatniczą¹⁵.

W tym miejscu warto przytoczyć wyniki wybranych badań empirycznych w zakresie opodatkowania konsumpcji w Polsce. Wynika z nich między innymi, że¹⁶:

- w latach 1995–2006 wzrastał poziom obciążenia przychodów brutto gospodarstw domowych podatkami pośrednimi z 7,48% w 1995 r. do 11,23% w 2006 r.,
- podatkami pośrednimi najbardziej obciążone są najmniej zamożne gospodarstwa domowe (w badanym okresie średnie obciążenie w pierwszej grupie decylowej wynosiło 11,88%, zaś w dziesiątej – 8,87%),
- obciążenia podatkami pośrednimi mniej zamożnych gospodarstw domowych (od I do V decyla włącznie) są wyższe od średniej, zaś rodzin o wyższych dochodach (od VI do X decyla) kształtują się poniżej średniej,
- następuje wzrost regresywności podatków pośrednich, o czym świadczy różnica w poziomie obciążenia w I i X grupie decylowej – o ile w 1995 r. wynosiła ona 2,9 pkt proc., o tyle w 2006 r. wzrosła do 5,28 pkt proc.,

¹⁵ *Finanse*, J. Ostaszewski (red.), Difin, Warszawa 2013, s. 153–154.

¹⁶ B. Dobrowolska, *Ekonomiczne konsekwencje opodatkowania konsumpcji indywidualnej w procesie integracji z Unią Europejską*, praca doktorska, Uniwersytet Łódzki, 2008, [za:] A. Krajewska, P. Krajewski, *Rozkład obciążeń podatkowych w Polsce*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica” 2011, nr 248; B. Dobrowolska, W. Starzyńska, *Modele obciążeń podatkami pośrednimi jako narzędzie badania redystrybucyjnych efektów funkcjonowania podatków konsumpcyjnych* [w:] *O nowy ład podatkowy w Polsce*, J. Ostaszewski (red.), Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2007, s. 146–148.

- preferencyjne stawki opodatkowania nie pełnią funkcji redystrybucyjnej, gdyż z obniżonych stawek w podobnym stopniu korzystają gospodarstwa domowe znajdujące się w różnych decylowych grupach dochodowych,
- wraz ze wzrostem udziału wydatków na towary i usługi opodatkowane VAT lub akcyzą następuje wzrost obciążeń podatkami pośrednimi gospodarstw domowych, przy czym najsilniejszy wpływ na wzrost obciążeń podatkami konsumpcyjnymi ma zwiększenie wydatków na towary bądź usługi opodatkowane stawką podstawową VAT (obecnie 23%) oraz towary i usługi opodatkowane akcyzą.

Należy zwrócić uwagę, że od dnia 1 stycznia 2011 r., w związku z trudną sytuacją budżetu państwa i ryzykiem destabilizacji systemu finansów publicznych na skutek szybkiego wzrostu długu publicznego, nastąpiła podwyżka stawek podatku od towarów i usług. Podstawowa stawka podatku VAT została podwyższona z 22% do poziomu 23%, a stawka obniżona z 7% do 8%. Jednocześnie wzrost stawek nie objął podstawowych produktów żywnościowych (objętych do końca 2010 r. stawką obniżoną w wysokości 7%), takich jak: świeży chleb, nabiał, produkty zbożowe, niektóre przetwory mięsne oraz soki, które objęto preferencyjną stawką w wysokości 5%. Warto również zwrócić uwagę, że podwyższone stawki podatku VAT, które miały obowiązywać przejściowo w latach 2011–2013, są nadal stosowane. Dodatkowo, Polska realizując wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS), musiała podwyższyć od 1 stycznia 2012 r. stawki VAT z 8% do 23% w odniesieniu do ubrań i obuwia dla dzieci¹⁷.

W tabeli 7, bazując na strukturze wydatków gospodarstw domowych w Polsce publikowanej przez GUS, dokonano szacunków w zakresie obciążenia podatkami pośrednimi czteroosobowej rodziny (model 2+2), w której każdy z rodziców zarabia przeciętne wynagrodzenie krajowe.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że w formie różnego rodzaju podatków pośrednich przeciętna polska rodzina płaciła fiskusowi w ciągu roku kwotę ponad 6300 zł, co stanowiło blisko 10% jej rozporządzalnego dochodu. Jeśli z powyższej kwoty odejmiemy obciążenia podatkowe związane z zakupem alkoholu i papierosów, to otrzymamy kwotę ok. 5500 zł, co oznacza obciążenie jednego członka w 4-osobowym gospodarstwie domo-

¹⁷ Konieczność podniesienia VAT na ubranka dla niemowląt i obuwie dla dzieci jest konsekwencją wyroku ETS, który w październiku 2010 r. orzekł, że Polska ma zaprzestać stosowania preferencyjnej stawki VAT na te towary i obłożyć je stawką podstawową – 23%, zob. wyrok ETS z 28 października 2010 r., sygn. C-49/09.

Tabela 7. Szacunkowe obciążenie podatkami pośrednimi czteroosobowej rodziny w Polsce w 2014 r. – symulacja

Rodzaj wydatku/obciążenia	Wydatki w skali miesiąca (w zł)	Wydatki w skali roku (w zł)	Wysokość podatku w skali roku (w zł)
Żywność (stawka VAT 5%)	600	7 200	343
Żywność (stawka VAT 8%)	200	2 400	178
Żywność (stawka VAT 23%)	144	1 728	323
Odzież i obuwie (stawka VAT 23%)	206	2 472	462
Transport (VAT, akcyza, opłata paliwowa)	404	4 848	1900
Użytkowanie mieszkania (stawka VAT 8%)	400	4 800	384
Użytkowanie mieszkania (stawka VAT 23%)	285	3 420	787
Wyposażenie mieszkania (stawka VAT 23%)	185	2 220	415
Zdrowie (stawka VAT 8% lub zwolnienie)	150	1 800	67
Łączność (stawka VAT 23% lub zwolnienie)	139	1 668	244
Rekreacja i kultura (stawki VAT – 5%, 8% i 23%)	349	4 188	134
Restauracje, bary, kawiarnie itp. (stawka VAT 8% i 23%)	110	1 320	134
Alkohol i papierosy (VAT 23% i akcyza)	96	1 152	816
Pozostałe (stawki VAT – 5%, 8% i 23%)	195	2 340	132
Razem	3463	41 556	6319

Źródło: na podstawie szacunków TAX Care.

wym podatkami pośrednimi w wysokości 1375 zł. Tak więc można przyjąć, że dodatkowe obciążenie rodziny podatkami pośrednimi z tytułu wychowywania dwójki dzieci wynosi w ciągu roku ok. 2750 zł i jest wyższe od ulgi podatkowej z tytułu wychowywania dzieci, której wysokość w 2014 r. wynosiła 2224 zł (2x1112zł), czyli ok. 530 euro. Warto wskazać, że w krajach, w których stosowane są ulgi na dzieci, są one zazwyczaj dużo wyższe niż w Polsce. Przykładowo przy założeniu, że rodzina wychowuje dwójkę dzieci, wsparcie państwa w postaci ulg z tytułu ich wychowywania w 2015 r. wynosiło¹⁸:

- w Niemczech – 14 016 euro,
- w Hiszpanii – 5100 euro¹⁹,
- w Słowenii – 5086,16 euro,
- w Chorwacji – 4951,84 euro²⁰,
- na Łotwie – 3960 euro²¹.

¹⁸ *Ulg podatkowe i świadczenia rodzinne w UE*, PwC, listopad 2015 r.

¹⁹ Gdy dziecko ma mniej niż 3 lata, kwota jest zwiększana o 2800 euro.

²⁰ Istnieje zróżnicowanie regionalne.

²¹ Dodatkowe 560 euro na dziecko poniżej 3. roku życia.

Podsumowanie

Od początku transformacji ustrojowej obserwujemy w Polsce malejący trend wskaźnika dzietności, którego wartość od kilkunastu lat plasuje nasz kraj na jednym z ostatnich miejsc w UE i na świecie. Bez wątplenia jedną z istotnych przyczyn takiego stanu rzeczy jest niedostateczny system wsparcia ze strony państwa w wysiłku podejmowanym przez rodziców w wychowywaniu dzieci. Celem niniejszego artykułu była analiza, na ile nasz system fiskalny różnicuje sytuację osób, które ponoszą duże wydatki związane z utrzymaniem dzieci. Przeprowadzona analiza pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków:

- na tle krajów europejskich polski system podatkowy tylko w umiarkowany sposób różnicuje wysokość obciążenia dochodu osoby samotnej oraz rodziny – w 2014 r. różnica w opodatkowaniu osób samotnych oraz rodzin w Polsce zmniejszyła się do 3,5 pkt proc., co oznacza, że kształtowała się ona poniżej średniej dla 21 krajów OECD-UE,
- od 2009 r. system opodatkowania dochodów w Polsce cechuje się niską progresywnością, co ma istotne implikacje dla sprawiedliwego rozłożenia ciężarów podatkowych, biorąc pod uwagę zwiększającą się regresywność podatków pośrednich,
- z ulg w podatku VAT (np. w postaci niższej stawki podatkowej) korzystają zarówno rodziny o niskich dochodach, jak również zamożne gospodarstwa domowe, co powoduje, że stawki obniżone i preferencyjne, mające z założenia wspierać gospodarstwa najuboższe, nie spełniają swej podstawowej roli; jednocześnie ich stosowanie jest kosztowne dla budżetu państwa – łączna wartość preferencji w podatku VAT w 2013 r. wyniosła 43,4 mld zł, co stanowiło 38,3% dochodów budżetu państwa z tego tytułu²²,
- łączne bezpośrednie wsparcie finansowe dla rodzin w Polsce (w postaci ulg podatkowych i świadczeń rodzinnych) jest bardzo skromne – dla przeciętnych dochodów wyniosło w 2015 r. zaledwie 2,4% wynagrodzenia rodziców i plasuje Polskę dopiero na 20. miejscu spośród wszystkich krajów członkowskich UE²³,

²² *Preferencje podatkowe w Polsce*, nr 5, Ministerstwo Finansów, http://www.finanse.mf.gov.pl/documents/766655/4245146/20150506_preferencje+podatkowe+w+Polsce.pdf [dostęp: 9 grudnia 2015 r.]

²³ A. Cieślak-Wróblewska, *Wsparcie rodzin: Polska w ogniu*, „Rzeczpospolita” z 4 listopada 2015 r.

- tak niski poziom wsparcia finansowego oznacza, że nie wystarcza ono nawet na pokrycie zwiększonych obciążeń fiskalnych z tytułu podatków pośrednich ponoszonych przez rodziny z dziećmi – przeprowadzona symulacja pokazała, iż wysokość podatków pośrednich płaconych w cenach towarów i usług w przeliczeniu na jedną osobę w czteroosobowym gospodarstwie domowym jest wyższa niż kwota ulgi podatkowej na jedno dziecko,
- powyższa konstatacja wskazuje na potrzebę zmian w zakresie obciążeń fiskalnych polskich rodzin – podatnicy nie powinni być „karani” wyższymi obciążeniami podatkowymi z tytułu wychowywania dzieci.

Bibliografia

- Bolkowiak I., *Zdolność płatnicza a podstawa opodatkowania w podatku dochodowym od osób fizycznych* [w:] *Kierunki reformy polskiego systemu podatkowego*, A. Pomorska (red.), Wydawnictwo UMCS, Lublin 2003.
- Cieślak-Wróblewska A., *Wsparcie rodzin: Polska w ogniu*, „Rzeczpospolita” z 4 listopada 2015 r.
- Dobrowolska B., *Ekonomiczne konsekwencje opodatkowania konsumpcji indywidualnej w procesie integracji z Unią Europejską*, praca doktorska, Uniwersytet Łódzki, 2008.
- Dobrowolska B., Starzyńska W., *Modele obciążeń podatkami pośrednimi jako narzędzie badania redystrybucyjnych efektów funkcjonowania podatków konsumpcyjnych* [w:] *O nowy ład podatkowy w Polsce*, J. Ostaszewski (red.), Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2007.
- Henman P., *Updated Costs of Children Using Australian Budget Standards*, University of Queensland, 2005.
- Finanse, J. Ostaszewski (red.), Difin, Warszawa 2013.
- Guziejewska B., *Dysfunkcje systemu podatków bezpośrednich i pośrednich w Polsce*, „Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego” 2011, nr 10.
- Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego za 2014 rok*, Departament Podatków Dochodowych Ministerstwa Finansów, Warszawa, październik 2015 r.
- Krajewska A., Krajewski P., *Rozkład obciążeń podatkowych w Polsce*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Oeconomica” 2011, nr 248.
- Kulicki J., *Otoczenie fiskalne rodziny w Polsce*, seria „Analizy BAS” nr 11 (55), 2011, s. 4, <http://www.bas.sejm.gov.pl/analizy.php>.
- Najwyższa Izba Kontroli, *Analizy wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w roku 1998, 1999, 2013 i 2014*, <https://www.nik.gov.pl/kontrola/analiza-budzetu-panstwa/>.

Preferencje podatkowe w Polsce, nr 5, Ministerstwo Finansów, http://www.finanse.mf.gov.pl/documents/766655/4245146/20150506_preferencje+podatkowe+w+Polsce.pdf.

Ulgi podatkowe i świadczenia rodzinne w UE, PwC, listopad 2015 r.

Święch K., *Pozycja rodziny w polskim prawie podatkowym*, 2013, LEX.

Taxing Wages 2015, OECD.

Trzeciakowski R., Zajkowska O., *Program „Rodzina 500+” – niewielkie korzyści, wysokie koszty*, Analiza FOR, 3 grudnia 2015 r.

Wyrok ETS z 28 października 2010 r., sygn. C-49/09.

[Http://www.wprost.pl/ar/511992/Hardt-dla-Wprost-Do-bolu-ekonomicznie-o-rodzinach](http://www.wprost.pl/ar/511992/Hardt-dla-Wprost-Do-bolu-ekonomicznie-o-rodzinach).

[Http://www.finanse.egospodarka.pl/31376,Ile-kosztuje-wychowanie-dzieci-w-Polsce,2,48,1.html](http://www.finanse.egospodarka.pl/31376,Ile-kosztuje-wychowanie-dzieci-w-Polsce,2,48,1.html).

[Https://www.dss.gov.au/sites/default/files/documents/updated_costs_of_children.pdf](https://www.dss.gov.au/sites/default/files/documents/updated_costs_of_children.pdf).

[Http://ec.europa.eu/eurostat](http://ec.europa.eu/eurostat).